

n.registrator@regeringskansliet.se

Kopia till:
diariet

Redovisning av regeringsuppdrag att vidta åtgärder för att öka säkerheten vid plankorsningar på den statliga järnvägen

Sammanfattning

Trafikverket arbetar kontinuerligt med att öka säkerheten i järnvägssystemet och Nollvisionen är grunden för trafiksäkerhetsarbetet på Trafikverket. Tillsammans med övriga järnvägssektorn arbetar Trafikverket för att skapa ett transportsystem där ingen dödas eller skadas allvarligt. Det förebyggande arbetet omfattar bland annat åtgärder i plankorsningar, obehörigt spårarbetande och säkerhet vid arbete i spårområdet.

Trafikverket bedriver fortlöpande ett arbete med att beskriva och analysera problematiken med personpåkörningar inom järnvägstransportsystemet samt ta fram riktade investeringsåtgärder för att minska antalet sådana händelser. Under planperioden för år 2018-2029 har ca 3 miljarder avsatts i Nationell plan för transportsystemet till riktade investeringsåtgärder inom åtgärdsområdet Trafiksäkerhet järnväg. Utöver satsningar på riktade investeringsåtgärder genomförs även namngivna åtgärder (åtgärder som kostar över 100 miljoner), bland annat i syfte att förbättra trafiksäkerheten. Andra åtgärder som genomförs som kan bidra till trafiksäkerheten är till exempel drift och underhållsåtgärder, hastighetsanpassningar och andra typer av myndighetsbeslut.

Trafikverket arbetar kontinuerligt med att öka säkerheten i plankorsningar. En del plankorsningar slopas och ersätts med korsningar i skilda plan eller genom att leda om vägtrafiken. De plankorsningar som inte kan slopas eller byggas planskilt arbetar verket med att få en godtagbar säkerhetsnivå på, till exempel genom att installera bommar och ljus- och ljudsignaler eller förbättra sikten. I arbete med att öka säkerheten i plankorsningarna och uppnå trafiksäkerhetsmålen sker satsningar på teknisk utveckling, kommunikation, stödsystem i form av IT-system, riktlinjer samt fysiska åtgärder i plankorsningar.

Under den senaste 3-års perioden har Trafikverket åtgärdat ett stort antal plankorsningar, bland annat har 305 plankorsningar slopats, 7 planskilda korsningar har anlagts för väg och 4 har anlagts för gång- och cykel, 32 korsningar med väg och 12 gång- och cykelvägar har försetts med helbom. Därutöver har Trafikverket bildat servitut och avverkat skog för att öka sikten i ett fyrtiotal plankorsningar.

Alla plankorsningar kommer inte att kunna byggas bort inom överskådlig tid, men det finns behov av att genomföra en utökad och mer systematisk satsning på att öka säkerheten i plankorsningarna. Satsningen kommer att innebära en kraftsamling att åtgärda oskyddade plankorsningar med närsiktsbrister samt en mer systematisk hantering av plankorsningar med förhöjd olycksrisk i ett kort- och ett mer långsiktigt perspektiv. Denna återrapportering pekar inte ut vilka enskilda plankorsningar som ska åtgärdas utan det kommer årligen att prioriteras utifrån utredningsläget. Samråd kommer även att ske årligen med operatörer inom ramen för Stärkt branschsamverkan.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
1. Bakgrund	3
2. Beskrivning av regeringsuppdraget	3
3. Trafikverkets långsiktiga arbete med plankorsningar	4
4. Plan för en ökad satsning på ökad säkerhet i plankorsning	4
4.1 Oskyddade plankorsningar med närsiktbrister	5
4.2 Systematiskt arbetssätt med att åtgärda plankorsningar med förhöjd olycksrisk	5
5. Konsekvenser av förslaget	6
6. Samråd med tågoperatörer och andra berörda aktörer	6
7. Fortsatt arbete	6

1. Bakgrund

Trafikverket arbetar kontinuerligt med att öka säkerheten i järnvägssystemet och Nollvisionen är grunden för trafiksäkerhetsarbetet på Trafikverket. Tillsammans med övriga järnvägssektorn arbetar Trafikverket för att skapa ett transportsystem där ingen dödas eller skadas allvarligt. Det förebyggande arbetet omfattar bland annat åtgärder i plankorsningar, obehörigt spårarbetande och säkerhet vid arbete i spårområdet.

Trafikverket förvaltar 12 000 kilometer statlig järnväg. I Sverige finns cirka 6 500 plankorsningar. De med mest trafik har bommar och cirka 3 000 plankorsningar är utrustade med någon slags bom, ljus- och/eller ljudvarning. Det finns även oskyddade plankorsningar på platser där endast ett fåtal människor/fordon passerar. Cirka 3 500 plankorsningar är oskyddade med, eller utan, kryssmärke.

Årligen omkommer mellan 13 och 22 personer i plankorsningsolyckor, av dessa utgör ca 60 % suicid. När det gäller olyckor, som inte är suicid, har det inträffat 57 dödsolyckor i plankorsningar mellan åren 2010-2018. Olyckorna är spridda över hela Sverige och det har inträffat i olika typer av plankorsningar. Generellt är plankorsningsolyckor framför allt ett problem bland gående inom tätort, och fordon i oskyddade plankorsningar utanför tätort där plankorsningar saknar aktiva skyddsanordningar med bommar eller ljud- och ljussignaler.

Trafikverket arbetar kontinuerligt med att öka säkerheten i plankorsningar. En del plankorsningar slopas och ersätts med korsningar i skilda plan eller genom att leda om vägtrafiken från flera mindre korsningar som slopas till en korsning som har rätt skyddsnivå för den aktuella platen. De plankorsningar som inte kan slopas eller byggas planskilt arbetar Trafikverket med att få en godtagbar säkerhetsnivå på, till exempel genom att installera bommar och ljus- och ljudsignaler eller siktröja. I arbete med att öka säkerheten i plankorsningarna och uppnå trafiksäkerhetsmålen satsar Trafikverket på teknisk utveckling, kommunikation, stödsystem i form av IT-system, riktlinjer samt fysiska åtgärder i plankorsningar.

Regeringen anser att detta arbete behöver stärkas för att uppnå en ökad säkerhet på järnvägarna och har därför gett i uppdrag åt Trafikverket att vidta åtgärder för att öka säkerheten vid plankorsningar på den statliga järnvägen.

2. Beskrivning av regeringsuppdraget

Regeringen har i beslut N2019/00388/TIF, daterad 2019-01-31, gett Trafikverket i uppdrag att vidta åtgärder för att öka säkerheten vid plankorsningar på den statliga järnvägen. Uppdraget formulerades enligt nedan.

Utmed till den statliga järnvägsanläggningen finns ett stort antal plankorsningar. Det har under senare tid inträffat incidenter och olyckor i plankorsningar som visar på behov av att genomföra riskreducerande åtgärder. Trafikverket bedriver ett långsiktigt arbete för att bygga bort plankorsningar och förbättra säkerheten för de som finns kvar. Regeringen anser att detta arbete behöver stärkas för att uppnå en ökad säkerhet och att antalet skadade och omkomna minskar. Regeringen uppdrar därför åt Trafikverket att vidta åtgärder för att öka säkerheten vid plankorsningar på den statliga järnvägen.

Trafikverket ska inom befintliga ekonomiska ramar se över hur arbetet för förbättrad säkerhet vid plankorsningar kan bedrivas effektivare i närtid. En analys ska genomföras av de konsekvenser som en eventuell omprioritering medför.

Trafikverket ska vid uppdragets genomförande samråda med tågoperatörer och eventuellt andra berörda aktörer.

Uppdraget ska genomföras i dialog med Regeringskansliet (Näringsdepartementet) och slutligen redovisas senast den 31 maj 2019 till Regeringskansliet.

3. Trafikverkets långsiktiga arbete med plankorsningar

Trafikverket bedriver fortlöpande ett arbete med att beskriva och analysera problematiken med personpåkörningar inom järnvägstransportsystemet samt ta fram riktade investeringsåtgärder för att minska antalet sådana händelser.

Inför arbetet med transportplanen 2018-2029 tog Trafikverket fram ett planeringsunderlag för den kommande planperioden som syftade till att identifiera vilka plankorsningar som inte ansågs leva upp till dagens moderna krav. Parallellt togs även fram ett nytt regelverk med tydlig beskrivning av vilken skydds nivå en befintlig plankorsning av en viss typ bör uppnå på sikt. Det innebär att det finns en färdplan för vilka åtgärder som behöver vidtas på dessa plankorsningar.

Under planperioden för år 2018-2029 har ca 3 miljarder avsatts i Nationell plan för transportsystemet till riktade investeringsåtgärder inom åtgärdsområdet Trafiksäkerhet järnväg. Utöver satsningar på riktade investeringsåtgärder genomförs även namngivna åtgärder (åtgärder som kostar över 100 miljoner), bland annat i syfte att förbättra trafiksäkerheten. Andra åtgärder som genomförs som kan bidra till trafiksäkerheten är till exempel drift och underhållsåtgärder, hastighetsanpassningar och andra typer av myndighetsbeslut.

Under den senaste 3-års perioden har Trafikverket åtgärdat ett stort antal plankorsningar, bland annat har 305 plankorsningar slopats, 7 planskilda korsningar har anlagts för väg och 4 har anlagts för gång- och cykel, 32 korsningar med väg och 12 gång- och cykelvägar har försetts med helbom. Därutöver har Trafikverket bildat servitut och avverkat skog för att öka sikten i ett fyrtiotal plankorsningar.

I Trafikverkets verksamhetsplan för åren 2019-2024 kommer plankorsningsåtgärder att genomföra för en beräknad budget på minst 1 miljarder kronor. Utöver det kommer Trafikverket att utifrån detta regeringsuppdrag att sträva efter att tidigarelägga genomförandet av prioriterade plankorsningsåtgärder.

4. Plan för en ökad satsning på ökad säkerhet i plankorsning

För att öka säkerheten vid plankorsningar på den statliga järnvägen har Trafikverket identifierat och inventerat vilka typbrister som finns och därefter planerat för hur framdriften kan öka och systematiken förbättras för att åtgärda dessa brister. Bristerna kan generellt delas upp i två områden, dels enklare åtgärder som kan genomföras på kort sikt, exempelvis avverkning av skog och dels åtgärder som kräver om-/nybyggnad och som tar längre tid att genomföra på grund av att åtgärderna måste projekteras och det i många fall blir det mer komplicerade markåtkomstfrågor. Exempel på plankorsningar med särskilda risker som oftast tar lite längre tid att åtgärda är plankorsningar som har E-signal eller korta vägmagasin.

Trafikverket har därför valt att dela upp genomförandet av regeringsuppdraget i två delar; oskyddade plankorsningar med närsiktbrister som kan genomföras i närtid och övriga plankorsningar med förhöjd olycksrisk där åtgärder på både kort- och lång sikt behöver planeras.

Trafikverket kommer under år 2019 även att se över de interna arbetssätten för plankorsningar som är kopplade till olyckor, tillbud, åtgärder och uppföljning samt till insamling och hantering av brister vid plankorsningar.

4.1 Oskyddade plankorsningar med närsiktbrister

En ökad satsning kommer att ske i syfte att åtgärda närsiktbrister genom att bilda servitut för att avverka skog och röja det hinder som skymmer sikten i oövakade plankorsningar. Oskyddade plankorsningar med närsiktbrist innebär att trafikanter som ska korsa järnvägen inte har fullgod tid på sig att hinna reagera och stanna om tåget skulle komma. Närsikt på 10 sekunder betyder att tåget ska synas 10 sekunder innan det passerar plankorsningen. Oskyddade plankorsningar med en närsikt på under 10 sekunder och som kan åtgärdas genom avverkning av skog och röjning av hinder är åtgärder som redan idag genomförs i ett nationellt projekt. I och med den utökade satsningen kommer takten på antalet åtgärdade plankorsningar att öka markant. Från år 2020 och framåt kommer Trafikverket årligen att åtgärda siktbrister i ett 100-tal plankorsningar runt om i Sverige.

I plankorsningar som är i drift och som Trafikverket förvaltar ska närsikten mätas och åtgärdas minst en gång per år. För att säkra att entreprenörerna genomför dessa åtgärder kommer Trafikverket att genomföra utökade leveransuppföljningar i kontrakten för basunderhåll järnväg. I de nya områden där siktbrister åtgärdats kommer närsikten att vidmakthållas med återkommande vegetationsröjning inom ramen för respektive kontrakt basunderhåll järnväg.

4.2 Systematiskt arbetssätt med att åtgärda plankorsningar med förhöjd olycksrisk

Plankorsningsolyckorna är få, och slumpen var en olycka sker, är en stor förklaringsvariabel. Eftersom det är väldigt svårt att förutspå vilka enskilda plankorsningar som löper störst risk för olycka, ligger därför fokus på att se över vilka typer av plankorsningar som behöver prioriteras utifrån ett trafiksäkerhetsperspektiv. Det kräver ett systematiskt arbetssätt för att identifiera, prioritera och genomföra åtgärder i ett kort- och långsiktigt perspektiv i de plankorsningar som har förhöjd olycksrisk. Exempel på plankorsningar som har förhöjd olycksrisk är korsningar med särskilda risker, platser där det har skett incidenter eller olyckor och platser med siktbrister som inte kan åtgärdas genom röjning.

Trafikverket kommer att intensifiera arbetet med att identifiera plankorsningar med förhöjd olycksrisk samt göra en riskbedömning och ta fram åtgärdsförslag för dessa. Om åtgärderna inte kan genomföras i närtid, kommer kortsiktiga åtgärder i avvaktan på de permanenta åtgärderna att övervägas i varje enskilt fall, exempelvis hastighetsnedsättningar. Åtgärder som kräver om-/nybyggnad är mer komplexa och de tar oftast längre tid att planera och genomföra då de kräver projektering och marklösen.

För att hantera plankorsningarna mer systematiskt ur ett trafiksäkerhetsperspektiv kommer Trafikverket till den 31 oktober att ta fram en lista med plankorsningar som bedöms ha förhöjda säkerhetsbrister. Ambitionen är att dessa ska projekteras och åtgärdas så fort som möjligt, men i de fall åtgärderna inte kommer att prioriteras i närtid

ska kortsiktiga lösningar övervägas i varje enskilt fall. Plankorsningarna på listan kommer årligen att ses över och fyllas på med nya plankorsningar allteftersom plankorsningar åtgärdas eller nya plankorsningar med säkerhetsbrister identifieras. Prioritering av vilka plankorsningar som ska åtgärdas görs utifrån ett trafiksäkerhetsperspektiv, men utifrån en helhetsbedömning av vilka risker som finns i och kring plankorsningen. De plankorsningar som bedöms ha högst olycksrisk kommer prioriteras vid fördelning av medel. Stöd i arbetet finns i Trafikverkets riktlinjer, planeringsunderlag och Trafikverkets strategiska hantering av plankorsningar¹.

5. Konsekvenser av förslaget

Satsningen på att öka säkerheten i plankorsningar kommer att genomföras inom befintliga ekonomiska ramar vilket innebär en omfördelning av medel inom ordinarie anslag. Omfördelningen kommer i närtid att innebära en lägre ambitionsnivå på andra typer av åtgärder och då i första hand på kapacitetshöjande åtgärder på väg och järnväg. Vår bedömning är dock att detta kan hanteras inom ramen för den befintliga Nationella planen för transportsystemet.

6. Samråd med tågoperatörer och andra berörda aktörer

Trafikverket har påbörjat samråden med branschen genom att ha dialogmöten där verket har informerat aktörerna om den ökade satsningen på plankorsningsåtgärder och där de har beretts möjlighet att ge förslag på plankorsningar som de bedömer har förhöjd olycksrisk och som de anser bör prioriteras. Dialogmöten har skett inom ramen för Stärkt Branschsamverkan där samråd om planering av infrastrukturåtgärder sker med branschen, bl.a. Branschföreningen Tågoperatörerna (BTO), Näringslivets Transportråd (NTR) och Svensk Kollektivtrafik.

Information om regeringsuppdraget har presenterats för Sveriges kommuner och Landsting (SKL) och Forum för hantering av gemensamma trafiksäkerhetsrisker järnväg (FRI).

Sammanfattningsvis kan nämnas att det finns ett stort intresse från branschen att förstärka skyddet och åtgärda plankorsningar med förhöjd olycksrisk. Branschen har även stor erfarenhet och kunskap om plankorsningar vilket Trafikverket kommer att dra nytta av vid konkretisering av planen för att öka säkerheten i plankorsningarna.

7. Fortsatt arbete

Den utökade satsningen på plankorsningsåtgärder kommer att pågå under en sexårsperiod från och med 2019 och fokus kommer att ligga på att säkerställa framdriften av åtgärderna. Efter den utökade satsningen på plankorsningsåtgärder kommer Trafikverket att fortsätta det systematiska arbetet med att åtgärda plankorsningar som bedöms ha förhöjd olycksrisk. Trafikverket kommer årligen i samband med att Trafikverkets årsredovisning lämnas att redovisa framdriften av den ökade plankorsningsåtgärdsatsningen.

---

¹ Rapport Planeringsunderlag-plankorsningar 2018-2029 (inkl. närtidssatsning 2016-2019) TRV 2016/49277

Trafikverket anser att samråd med branschen och andra berörda aktörer behöver föras kontinuerligt och avser att göra det genom bl. a. Stärkt branschsamverkan. Verket är av uppfattningen att det är genom samarbete med olika aktörer inom branschen som arbetet med att öka säkerhet i plankorsningarna drivs framåt. När planen för att öka säkerheten i plankorsningarna konkretiseras ser Trafikverket ett stort värde i att med hjälp av berörda aktörer och deras lokalkännedom få hjälp med att exempelvis identifiera plankorsningar som har förhöjd olycksrisk.

Trafikverket har under våren börjat utreda möjligheterna med digitala varningssystem i plankorsningar. I samband med det kommer vi även att göra en utblick i Europa för att hitta ”best practice” av ny teknik eller andra lösningar för att förbättra säkerheten i plankorsningar.